

Helbred og arbejdsmiljø

Resultater af en spørgeskemaundersøgelse - Fødevareforbundet NNF

Stochkendahl, Mette Jensen; Nielsen, Orla Lund

Publication date:
2020

Document version:
Forlagets udgivne version

Document license:
Ikke-specificeret

Citation for published version (APA):
Stochkendahl, M. J., & Nielsen, O. L. (2020). *Helbred og arbejdsmiljø: Resultater af en spørgeskemaundersøgelse - Fødevareforbundet NNF*. Syddansk Universitet. Institut for Idræt og Biomekanik.

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.
Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.
If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim.
Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

Helbred og arbejds miljø

Mette Jensen Stochkendahl, Orla Lund Nielsen
Odense, Syddansk Universitet, maj 2020

Resultater af en
spørgeskemaundersøgelse

Fødevareforbundet NNF

Kolofon

Helbred og arbejdsmiljø - Resultater af en spørgeskemaundersøgelse Fødevareforbundet NNF

Mette Jensen Stochkendahl
Orla Nielsen

Copyright © 2020
Institut for Idræt og Biomekanik
Center for Sundhed i Muskler og Led
Syddansk Universitet

Uddrag, herunder figurer og tabeller, er
tilladt mod tydelig gengivelse.

Institut for Idræt og Biomekanik
Syddansk Universitet
Campusvej 55
5230 Odense M

www.sdu.dk

Rapporten kan downloades fra www.vejen-frem.dk

Indholdsfortegnelse

1. Datagrundlag og svarprocenter	4
2. Resultater	5
2.1. Beskrivelse af medlemmer der har besvaret spørgeskemaet	5
2.2. Generelle helbred, smerter og arbejde	6
Generelle helbred	6
Smerter	6
Forbrug af smertestillende medicin.....	8
Fysisk aktivitet i arbejdet og påvirkning af arbejdet.....	9
2.3. Information og viden om helbred og arbejdsmiljø	11
2.4. Fysisk træning på arbejdspladsen	14
3. Diskussion	17
Opsummering	17
Anbefalinger og fremtidige tiltag.....	17
4. Efterskrift	18
5. Kilder	19

1. Datagrundlag og svarprocenter

Rapporten bygger på en elektronisk spørgeskemaundersøgelse sendt via online-værktøjet SurveyXact til 5000 repræsentative medlemmer af Fødevareforbundet NNF, hvoraf 892 personer (18%) svarede på spørgeskemaet. Heraf valgte 74 ikke at give samtykke til deltagelse i undersøgelsen, hvorefter skemaet afsluttedes for deres vedkommende.

Medlemmerne er udvalgt, så de matcher den samlede medlemssammensætning på henholdsvis afdeling og overenskomstområde.

Datagrundlaget for rapporten er således helt eller delvist udfyldte besvarelser fra 818 personer. Antallet af respondenter til hvert enkelt spørgsmål (n=) angives løbende.

Link til den elektroniske spørgeskemaundersøgelse blev udsendt af NNF til deres medlemmerne via e-mail. Alle besvarelser er indsamlet og behandlet anonymt. Indsamling og behandling af data er godkendt af Syddansk Universitets *Research and Innovation Office (RIO)* under paraplyaftale med Datatilsynet og i henhold til gældende GDPR-regler.

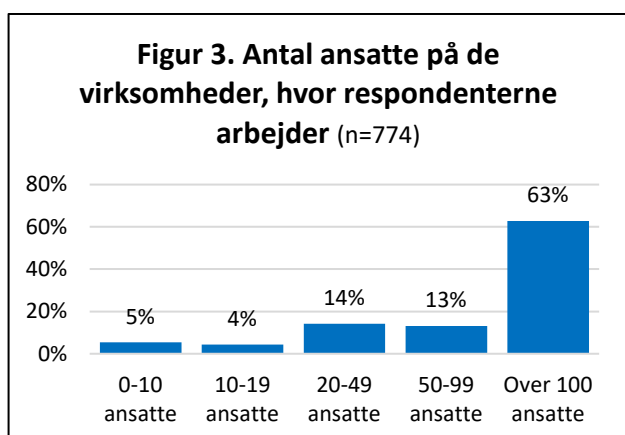
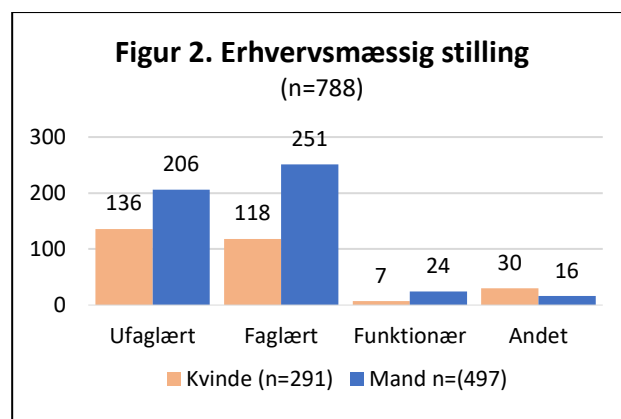
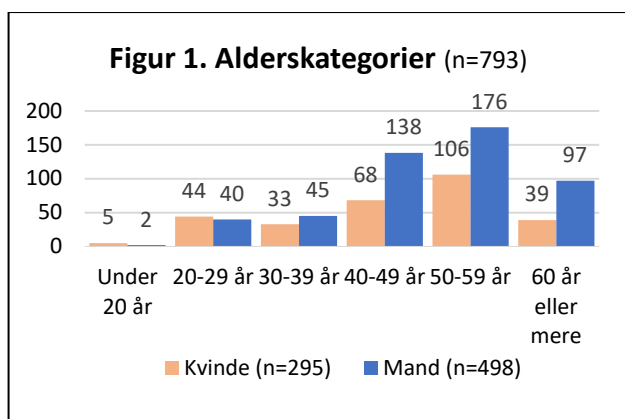
2. Resultater

2.1. Beskrivelse af medlemmer der har besvaret spørgeskemaet

Blandt respondenterne er 63% (n=512) mænd. Den gennemsnitlige alder er 48 år. Fordelingen af respondenternes alder fremgår af figur 1. Til sammenligning har NNF en samlet andel af mandlige medlemmer på ca. 70 procent og en lidt yngre gennemsnitsalder på 44 år.

Hovedparten af respondenterne er enten faglærte eller ufaglærte (figur 2), hvoraf langt størsteparten arbejder på en privat virksomhed (95%) med over 100 ansatte (63%) (figur 3). Blandt NNF's samlede medlemsstand arbejder ca. 25% på en virksomhed, hvor der er over 100 medlemmer. Disse to tal er derfor ikke direkte sammenlignelige.

Treogtyve procent af respondenterne angiver at bestride en tillidspost (n=186, tabel 1), hvilket ligger over gennemsnittet på 4% for NNF's samlede medlemmer.

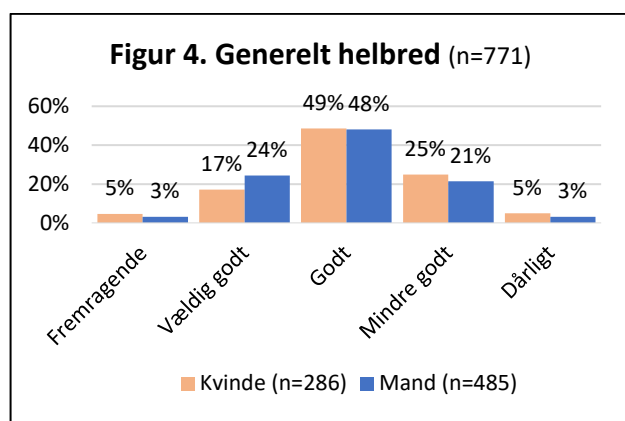
Tabel 1. Tillidsposter
(flere svar muligt ved de specifikke poster) (n=812)

Bestrider en tillidspost	Antal	Procent
Tillidsrepræsentant	58	7%
Fællestillidsrepræsentant	7	1%
Arbejds miljørepræsentant	83	10%
Sæde i arbejdsmiljøudvalg	38	5%
Sæde i medarbejderudvalg	18	2%
Sæde i samarbejdsudvalg	50	6%
Andet	35	4%

2.2. Generelle helbred, smerter og arbejde

Generelle helbred

Figur 4 viser respondenternes opfattelse af deres generelle helbred. Henholdsvis 70% af kvinderne og 75% af mændene svarer, at de har det enten "godt", "vældig godt" eller "fremragende". Det er især aldersgrupperne under 40 år, der trækker gennemsnittene op. Sammenlignet med den seneste undersøgelse af danskernes sundhed er respondenternes generelle helbred lavere, da 81% af kvinderne og 85% af mændene i den danske befolkning svarer, at deres helbred er "godt" til "fremragende".¹

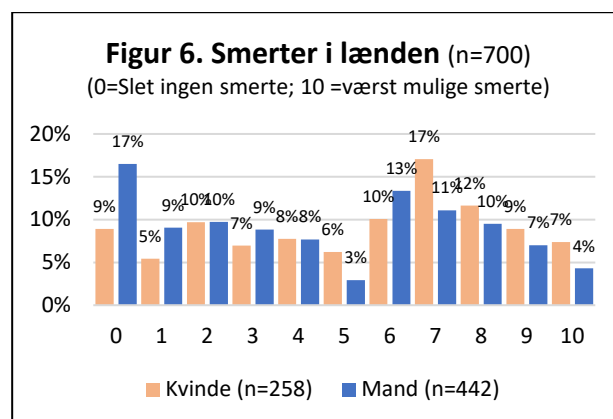
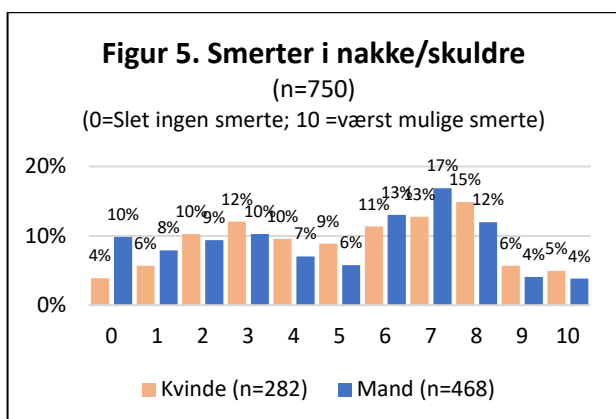
Smerter

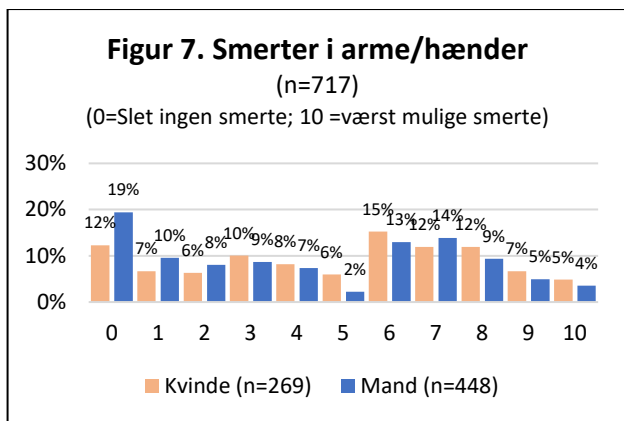
Smerter er i denne undersøgelse angivet som værst tænkelige smerter inden for de seneste 3 måneder på en skala fra 0 (ingen smerter) til 10 (værst tænkelige smerter). Hvis en person svarer 3 eller mere, betragtes det som værende smerter af en betydende karakter, der påvirker personens daglige funktioner.

Af tabel 2 fremgår, at det for alle kropsregioner gælder, at kvinder i gennemsnit angiver højere smerter end mænd, og at andelen af kvinder, der angiver smerter på 3 eller mere, også er højere for alle kropsregioner.

Tabel 2. Middelværdier og andelen, der svarer 3 eller mere, for spørgsmål i relation til smerter på en 0-10 skala	Alle		Kvinder		Mænd	
	Middel	3 eller mere	Middel	3 eller mere	Middel	3 eller mere
Smerter i nakke/skuldre	5,0	76%	5,2	80%	4,8	73%
Smerter i brystryggen	4,1	64%	4,5	71%	3,9	60%
Smerter i arme/hænder	4,5	67%	4,9	75%	4,2	63%
Smerter i lænden	4,8	69%	5,3	76%	4,4	65%
Smerter i hofter/ben/fødder	4,5	67%	5,3	75%	4,1	62%

Der er flest respondenter, der angiver at have ondt svarende til 3 eller mere i nakke/skuldre (76%) efterfulgt af ondt i lænden (69%) (Tabel 2). Figur 5-7 viser fordelingen af smerteniveau i de tre kropsregioner, hvor flest rapporterer 3 eller mere. Arme/hænder og hofter/ben/fødder ligger på niveau med hinanden (67%), mens lidt færre rapporterer ondt i brystryggen (64%). Disse tal er sammenlignelige med andre faggrupper, der har fysisk krævende arbejde.² Fordelt på alder er der ingen forskel i smerteniveau i fire ud af fem kropsregioner. Kun i arme/hænder ses en beskedent stigning i smerter med et gennemsnit på 3,6 hos personer under 30 år sammenlignet med gennemsnitlig 5.6 hos personer på 60 år eller ældre.

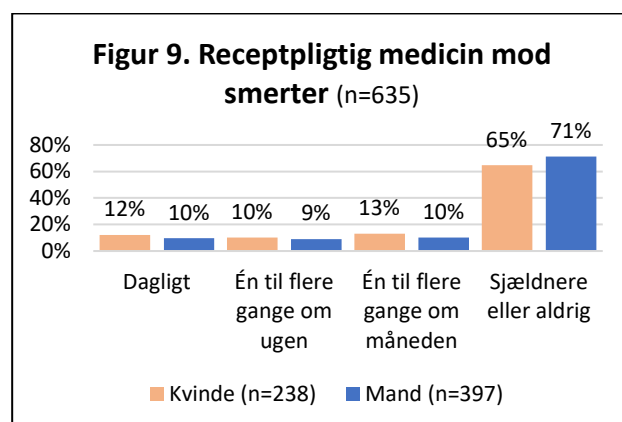
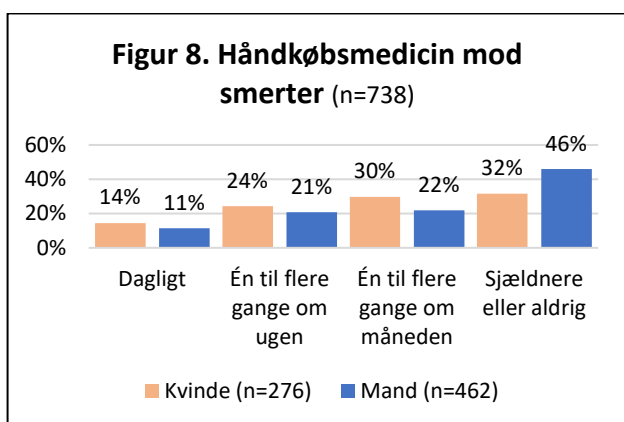

Forbrug af smertestillende medicin

Spørgsmålene om brug af smertestillende medicin samt eventuel begrænsning i arbejdet pga. smerter er ligeledes afgrænset til de seneste 3 måneder.

Ca. 35% angiver at tage håndkøbsmedicin mod smerter dagligt eller på ugentlig basis, men 20% tager receptpligtig medicin mod smerter dagligt eller ugentligt (figur 8 og 9). Disse tal er markant højere end blandt danskerne generelt, hvor henholdsvis 19% og 16% kvinder og mænd har indløst receptmedicin til muskler, led eller knogler inden for det seneste år.³ Det procentvise forbrug af håndkøbsmedicin i den danske befolkning er ikke kendt, hvorfor vi ikke kan sammenligne resultaterne. Mens forbruget af smertestillende håndkøbsmedicin er ens fordelt over aldersgrupperne, tager 31% af respondenter på 60 år eller ældre receptpligtig medicin mod smerter sammenlignet med kun 11% af respondenterne under 30 år.

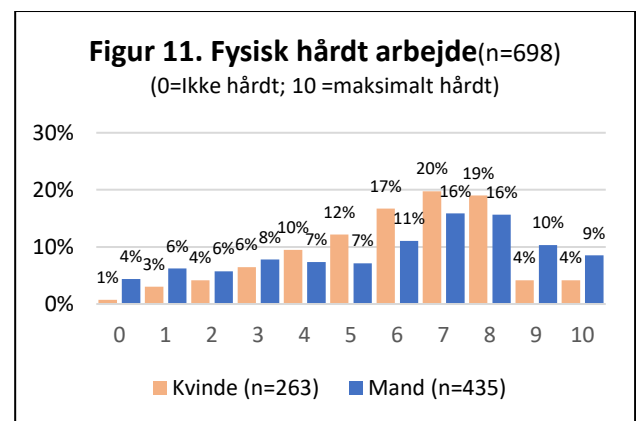
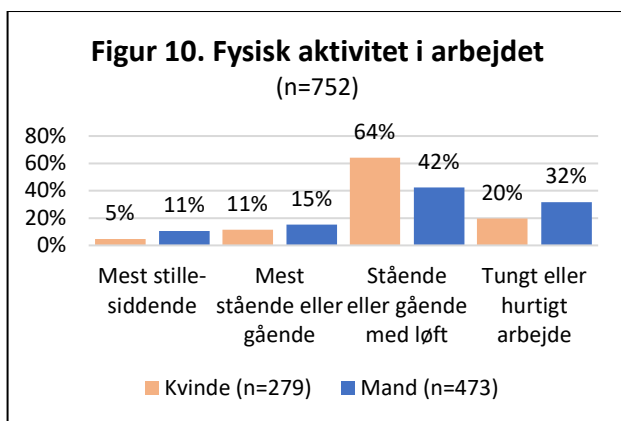
Respondenternes forbrug af både håndkøbs- og receptpligtig smertestillende medicin er højere end blandt andre faggrupper med fysisk krævende arbejde, hvor henholdsvis 28% tager håndkøbsmedicin og 15% tager receptpligtig medicin mod smerter dagligt eller ugentligt.²

Fysisk aktivitet i arbejdet og påvirkning af arbejdet

Flertallet (78%) af respondenterne angiver at have stående/gående arbejde, der indeholder løft eller tungt/hurtigt arbejde (figur 10).

Respondenterne vurderer i gennemsnit den fysiske belastning i deres arbejde til at være 5,9 (median=6) på en skala fra 0 til 10, hvor 10 er maksimalt hårdt. Der er ingen forskel i gennemsnittet for kvinder og mænd (figur 11). Mod forventning falder den gennemsnitlige fysiske belastning en anelse med alderen, hvor gennemsnittet for respondenter under 30 år er 6,2 mod kun 5,6 hos de 60+ årige. Sammenlignes respondenternes samlede gennemsnit med gennemsnittet på 5,3 for både en blandet gruppe af ansatte i produktionsvirksomheder, rengøring og transportsektoren fra DPhacto projektet⁴ og ansatte i industrien⁵ ses at tallet er højere for NNF's medlemmer.

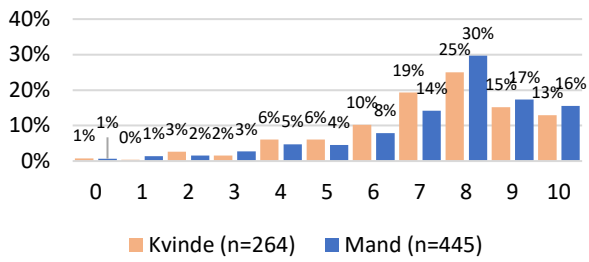

Den gennemsnitlige arbejdsevne vurderes til at være 7,4 (median=8), hvor gennemsnittet for kvinder (7,3) er lidt lavere end for mænd (7,5) (figur 12), mens alderen ikke har betydning. Arbejdsevnen er ligeledes vurderet på en skala fra 0 til 10, hvor 10 angiver den bedst tænkelige arbejdsevne nogensinde.

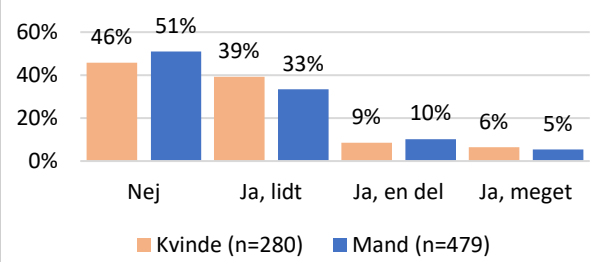
Arbejdsevnen blandt NNF's respondenter er på niveau med arbejdsevnen blandt ansatte i rengøringsbranchen,⁶ men lavere sammenlignet med DPhacto projektet, hvor arbejdsevnen gennemsnitlig var 8,4⁴ og blandt ansatte i industrien (gennemsnit 8,3).⁵

Næsten halvdelen af mændene (49%) følger sig enten "lidt", "en del" eller "meget" begrænset i udførelsen af deres arbejde på grund af smerter, mens mere end halvdelen af kvinderne (54%) føler sig begrænset (figur 13).

Figur 12. Arbejdsevne (n=709)
 (0=Ude af stand til at arbejde; 10=Bedste arbejdsevne)

Figur 13. Begrænset i udførelsen af arbejdet pga. smerter (n=759)

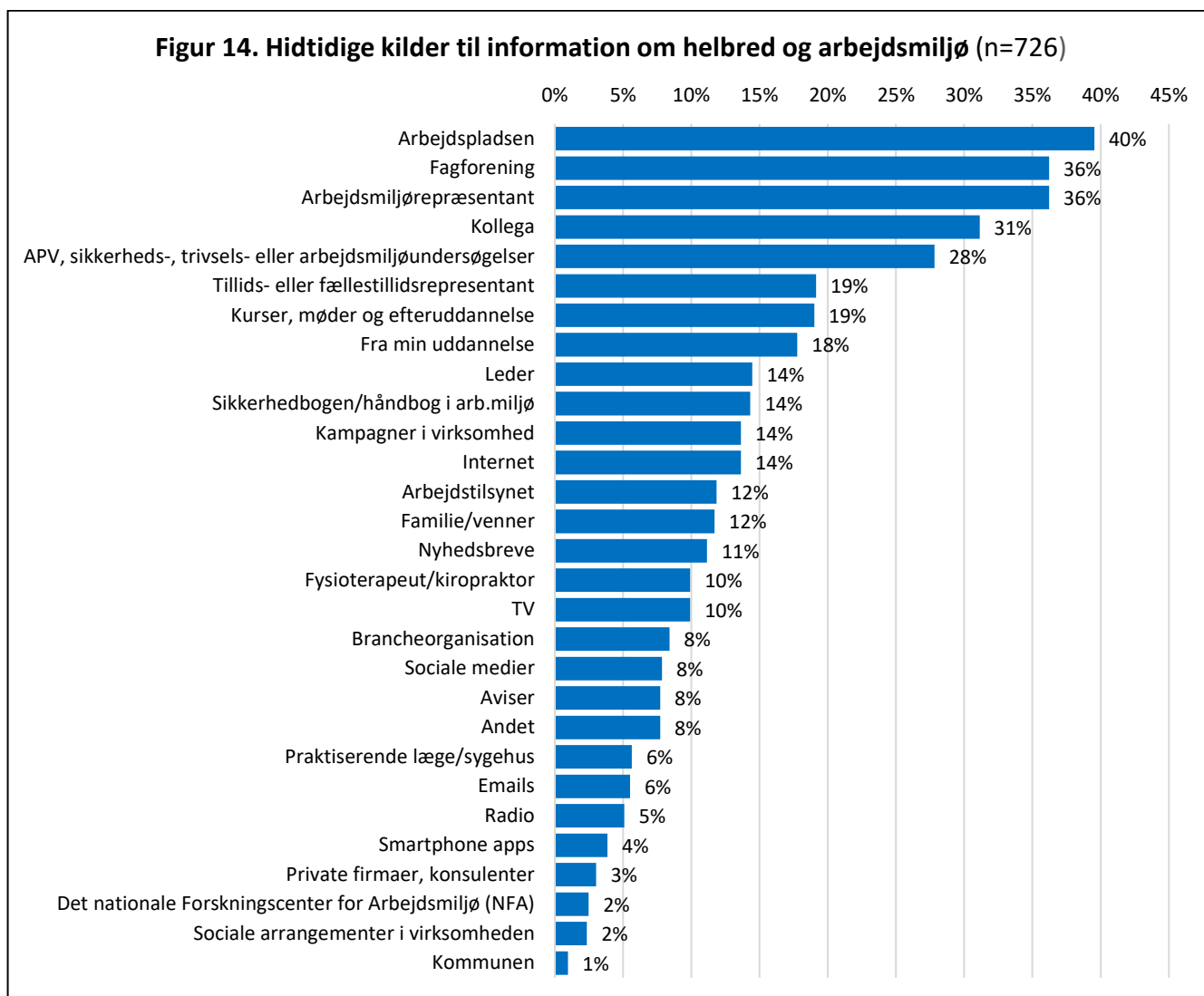

2.3. Information og viden om helbred og arbejdsmiljø

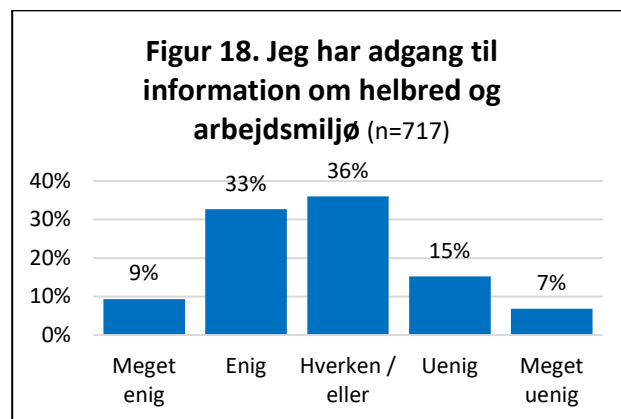
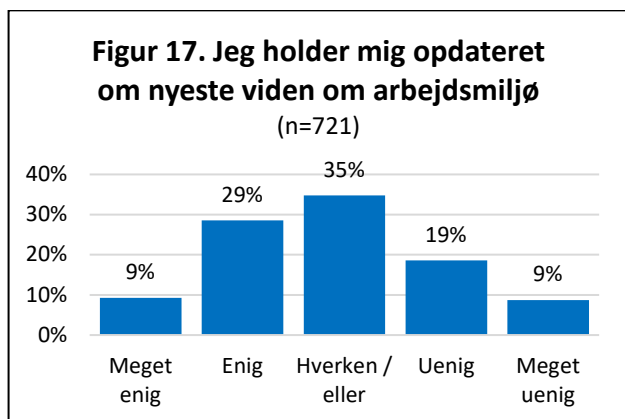
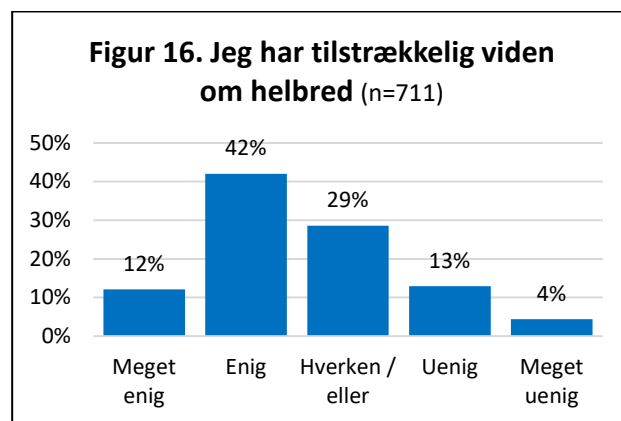
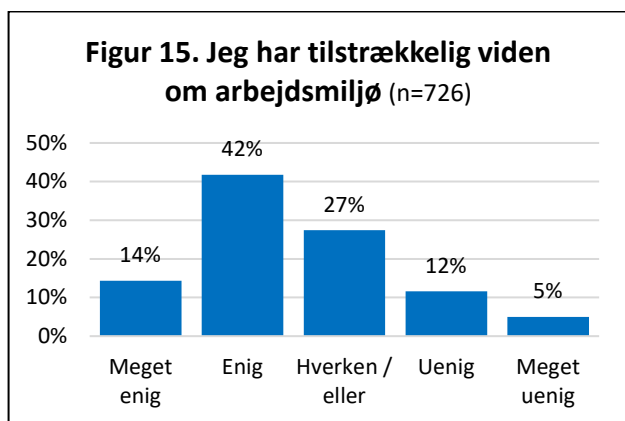
I følgende afsnit kommer en afrapportering af respondenternes kilder til information om helbred og arbejdsmiljø.

Helbred i forbindelse med arbejdet forstås bredt, som både problemer, smerter eller sygdomme, der er opstået i forbindelse med arbejdet, eller som er opstået af andre årsager, men som alligevel påvirker arbejdslivet og forebyggelse af sundhedsproblemer. Forståelsen af arbejdsmiljø dækker fysisk og psykisk arbejdsmiljø, arbejdstid, trivsel, sygefravær, sundhedsordninger og sikkerhed og ulykker.

Flest respondenter angiver, at de får deres viden om helbred og arbejdsmiljø fra arbejdspladsen (40%), fagforening (36%), arbejdsmiljørepræsentant (36%) og kollegaer (31%) (figur 14). Traditionelle og sociale medier, sundhedsvæsenet, kommunerne, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø samt private konsulenter fungerer i mindst grad som kilder til information.

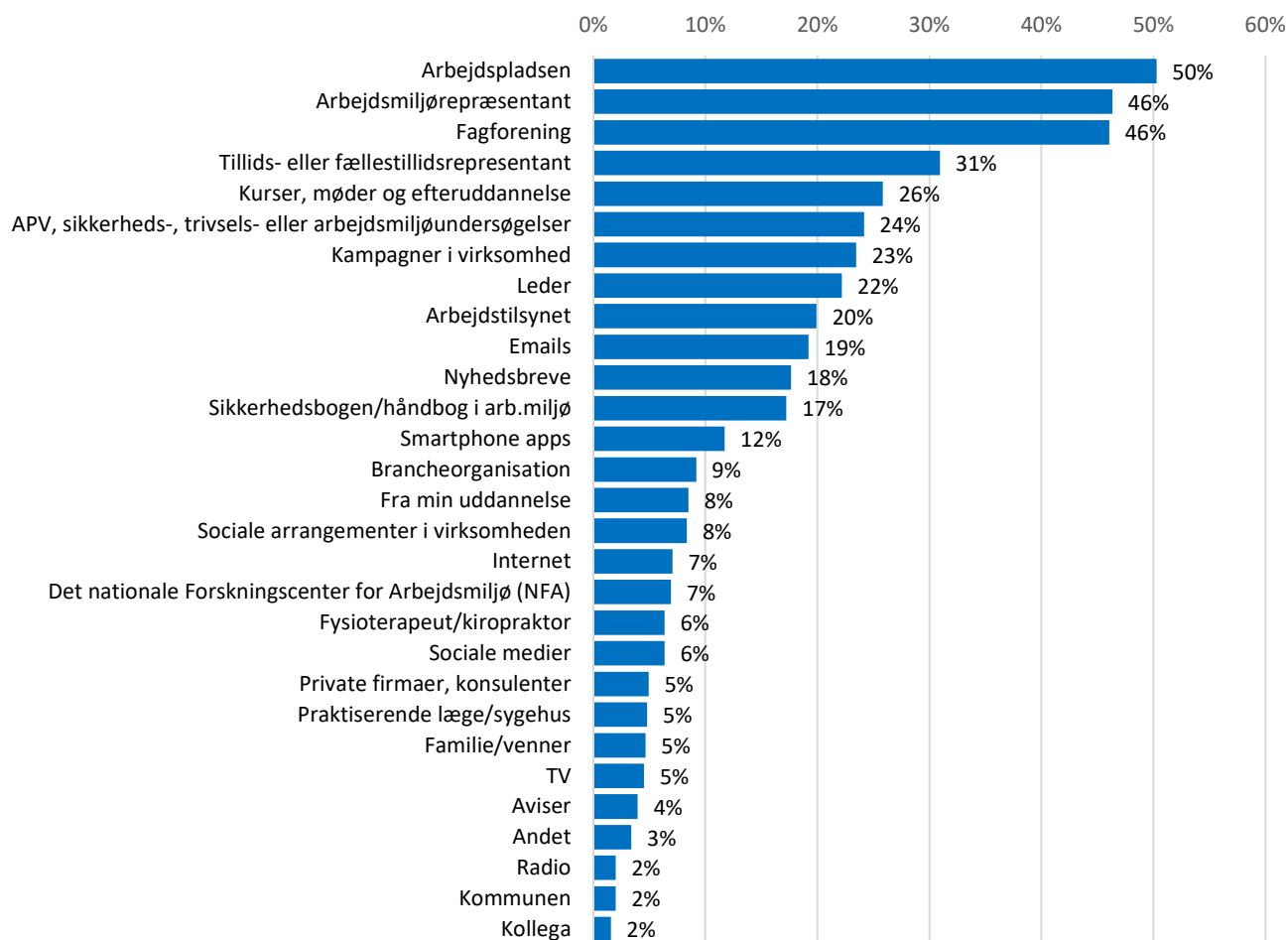

Henholdsvis 66% og 64% angiver at være enige eller meget enige i at have tilstrækkelig viden om arbejdsmiljø (figur 15) og helbred (figur 16). Dette står i modsætning til at kun 38% er enige eller meget enige i, at de holder sig opdateret om nyeste viden (figur 17) og at 42% har adgang til information om helbred og arbejdsmiljø (figur 18).

På spørgsmålet om, hvordan de ønsker at modtage information om helbred og arbejdsmiljø i fremtiden svarer respondenterne at de ønsker en endnu større indsats fra arbejdspladsen, arbejdsmiljørepræsentanterne og fagforeningen sammenlignet med de hidtidige kilder til information (figur 19). Mens 31% angiver, at de nu bruger deres kollegaer som kilde til information om helbred og arbejdsmiljø, ønsker kun 2% i fremtiden denne kilde som information

Figur 19. Ønske om fremtidige kilder til information om helbred og arbejdsmiljø (n=708)

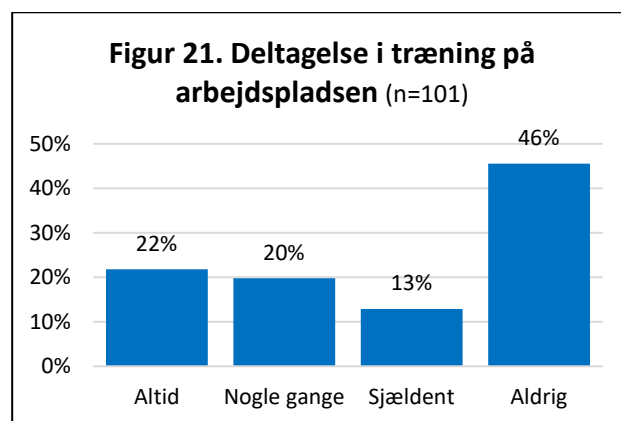
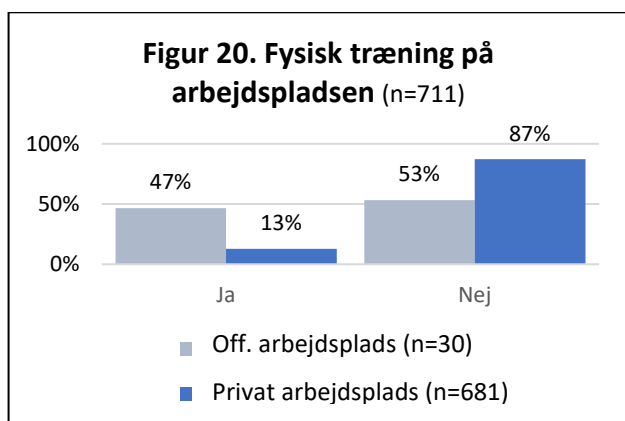
2.4. Fysisk træning på arbejdspladsen

I sidste del af spørgeskemaet blev respondenterne adspurgt om sundhedsfremmende fysisk træning på arbejdspladsen.

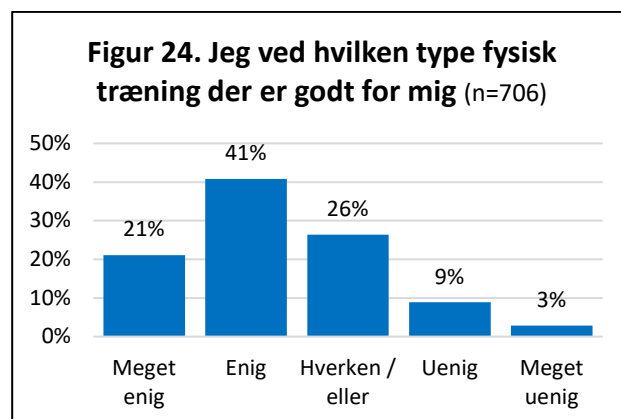
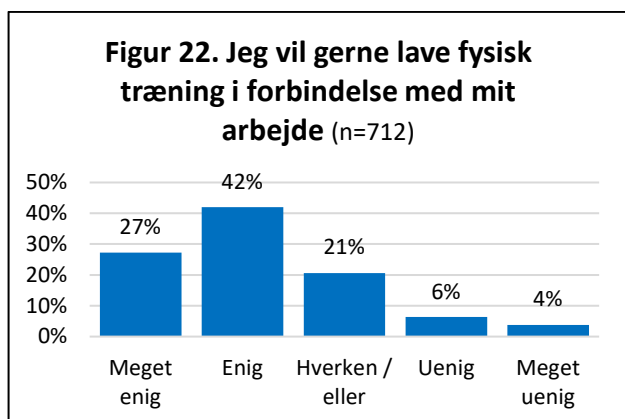
Ved sundhedsfremmende fysisk træning på arbejdspladsen forstås fysisk aktivitet i form af træning, øvelser eller andre aktiviteter, der ikke udføres i forbindelse med arbejdsopgaverne. Det kan fx være styrkeøvelser, løbe-, svømme- eller fitnesshold på arbejdet, gåture i frokostpausen eller walk & talk-møder, skrivebordscykler eller siddebolde.

Træningen kan foregå på eller omkring arbejdspladsen i arbejdstiden, frokostpausen eller lige før eller efter arbejdstiden, og eventuelt sammen med kolleger.

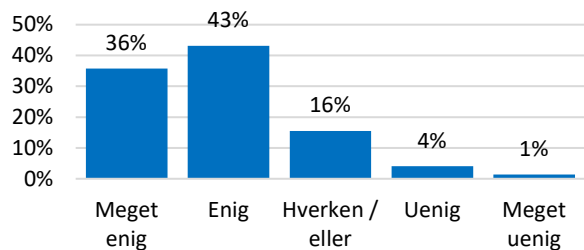
Blot 14% (n=101) af respondenterne er blevet tilbudt sådanne typer af fysisk træning på arbejdspladsen. Kun en lille del af respondenterne er offentligt ansatte, men de offentlige arbejdspladser er klart overrepræsenteret, således at næsten 50% af det lille antal offentligt ansatte respondenter er blevet tilbudt fysisk træning i arbejdstiden (figur 20). Blandt de 101 respondenter, der har fået tilbud fysisk træning deltager knap halvdelen af dem altid eller nogle gange (figur 21).

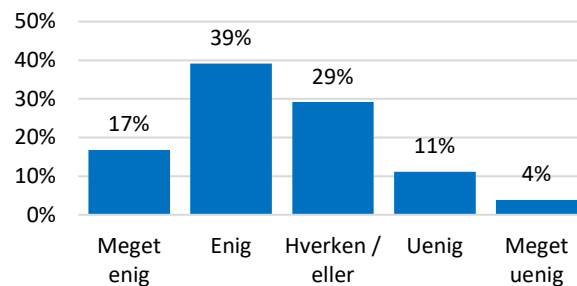
Blandt alle adspurgte angiver knap 70%, at de er enige eller meget enige i, at de gerne vil lave fysisk træning i forbindelse med arbejdet (figur 22), 79% angiver, at det vil være godt for deres helbred (figur 23). Mere end halvdelen ved hvilken type træning, der er godt for dem (figur 24) og hvordan de skal udføre træningen (figur 25).

Figur 23. Det er godt for mit helbred at lave fysisk træning på arbejdspladsen (n=707)

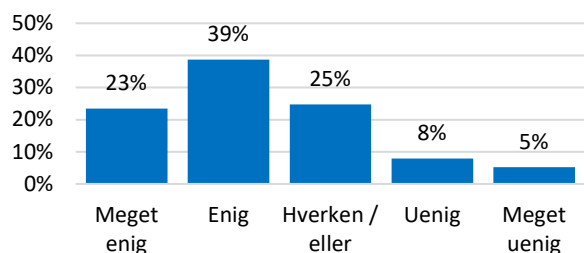

Figur 25. Jeg ved hvordan jeg skal udføre træningen (n=703)

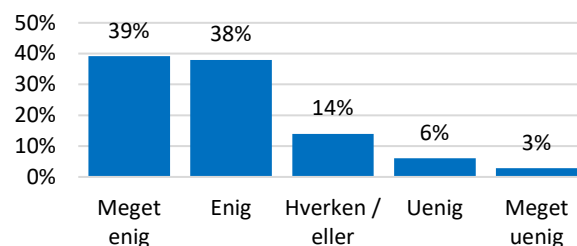

Ydermere er flertallet enige eller meget enige i, at de gerne vil lave fysisk aktivitet sammen med deres kolleger, og at det gerne må foregå på arbejdspladsen og i arbejdstiden (figur 26 og 27).

Figur 26. Jeg vil gerne lave fysisk træning sammen med mine kolleger (n=711)

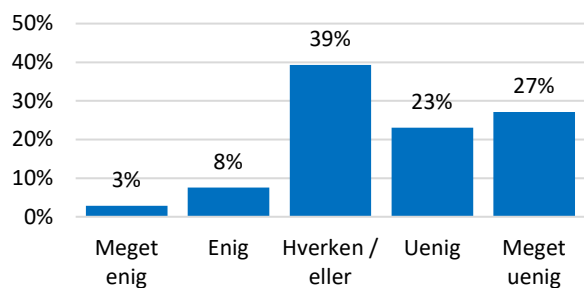
Figur 27. Fysisk træning må gerne foregå på arbejdspladsen og i arbejdstiden (n=704)

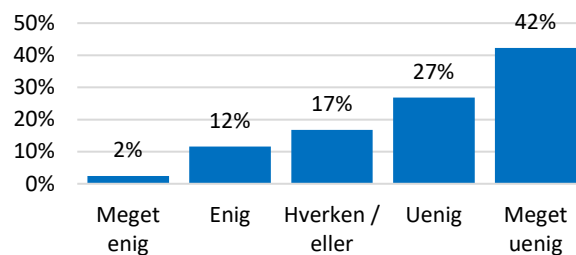
Til gengæld er respondenterne overvejende uenige eller meget uenige i udsagnene om at lederen støtter fysisk træning, at der er tid i løbet af dagen, og at der er passende lokaler til at udføre træningen (figur 28-30). Desuden angiver 41% at de ikke er tilstede på arbejdspladsen, så træningen kan udføres der (figur 31).

Endelig viser svarene, at kun 23% er enige eller meget enige i, at deres kolleger støtter fysisk træning på arbejdspladsen, mens 49% svarer hverken/eller (figur 32).

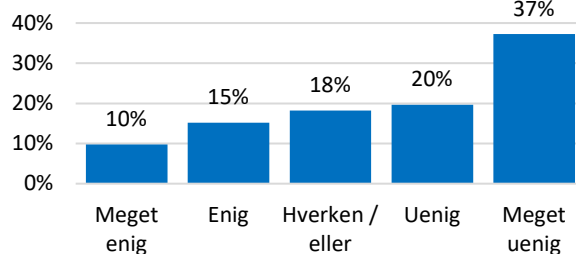
Figur 28. Min leder støtter fysisk træning på arbejdspladsen (n=697)

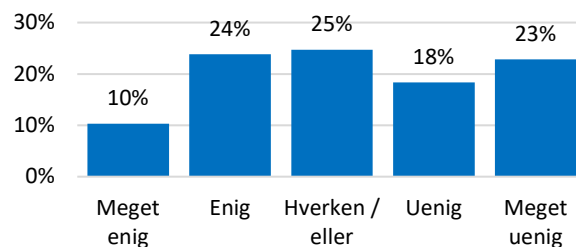
Figur 29. Jeg har tid i løbet af min arbejdsdag til at lave fysisk træning (n=697)

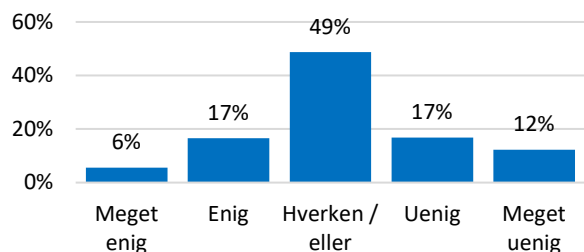
Figur 30. Der er passende lokaler til fysisk træning på min arbejdsplads (n=698)

Figur 31. Jeg er tilstede på min arbejdsplads, så jeg kan udføre fysisk træning (n=697)

Figur 32. Mine kolleger støtter fysisk træning på arbejdspladsen (698)

3. Diskussion

Opsummering

Med denne spørgeskemaundersøgelse har vi undersøgt helbred og smerter hos repræsentative medlemmer af Fødevareforbundet NNF, deres kilder til information om helbred og arbejdsmiljø samt holdninger til fysisk træning på arbejdspladsen.

Respondenterne angiver dårligere generelt helbred og højere forbrug af smertestillende medicin end den danske befolkning. Sammenlignet med andre faggrupper med fysisk krævende arbejde har de højere forbrug af smertestillende håndkøbs- og receptpligtig medicin og en selv-vurderet arbejdsevne på niveau med eller dårligere.

Viden om helbred og arbejdsmiljø hentes i langt overvejende grad fra arbejdspladsen, arbejdspladsaktører samt fagforeningerne. De fleste føler sig godt rustet med viden, men kun et mindretal holder sig opdateret med nyeste viden. Fremtidige ønsker til kilder til viden fremhæver arbejdspladsen, arbejdspladsaktører og fagforeningen i endnu højere grad, mens kollegaer nedprioriteres som kilder til viden.

Kun en ganske lille andel af respondenterne modtager tilbud om fysisk træning på arbejdspladsen, hvoraf offentligt ansatte er overrepræsenteret. Generelt giver svarene om fysisk træning indtryk af, at respondenterne er positive overfor konceptet om fysisk træning på arbejdspladsen sammen med kolleger, men at der stadig er barrierer i form af opbakning fra leder og kollegaer, planlægning af tid til træningen, tilstedeværelse på arbejdspladsen samt passende fysiske rammer.

Samlet fik vi svar fra 18% af de inviterede, hvilket giver anledning til at være varsom med at konkludere på resultaterne. Sammenlignet med lignende undersøgelser er svarraten forventelig, men da respondenterne i højere grad bestrider tillidsposter end gennemsnittet for NNF's medlemmer, kan vi ikke være sikre på, at respondenternes svar er gældende for samtlige medlemmer.

Anbefalinger og fremtidige tiltag

Med hensyn til information om helbred og arbejdsmiljø ønsker respondenterne en højere grad af involvering af deres arbejdspladser, arbejdspladsaktører og fagforeninger. Resultaterne af undersøgelsen giver mulighed for i højere grad at målrette information gennem kanaler, der er relevante for NNF's medlemmer.

Respondenterne i denne undersøgelse angiver høj forekomst af muskel-skelet besvær (MSB). Fysisk træning på arbejdspladsen er et af de virkemidler, der gentagne gange har vist sig effektive i at nedsætte andelen af personer, der lider af MSB. For at træningen skal være effektiv, skal den tilrettelægges efter den enkelte persons eksponering på arbejdspladsen, individuelle fysiske kapacitet og eventuelle smerter. Endvidere har dansk forskning haft fokus på, hvilke barrierer medarbejdere oplever for at komme i gang med fysisk træning. Disse barrierer er reflekteret i denne undersøgelse, hvor for eksempel ledelsesmæssig opbakning er en af nøglerne til succes.

4. Efterskrift

Denne spørgeskemaundersøgelse indgår som et delelement i forskningsprojektet VEJEN FREM, der handler om arbejdsfastholdelse for ansatte med muskelskeletbesvær i fysisk krævende arbejde. VEJEN FREM har modtaget midler fra Arbejds miljø forskningsfonden.

Spørgsmålene i undersøgelsen er udarbejdet af seniorforsker Mette Jensen Stochkendahl i samarbejde med seniorforsker Emil Sundstrup fra det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø (NFA). Analyser, figurer og tabeller er udført af Orla Nielsen og Mette Jensen Stochkendahl.

Fødevarerforbundet NNF har haft mulighed for at kommentere på spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen og den efterfølgende rapport. NNF har ikke haft indflydelse på analyserne, resultaterne eller konklusionerne af denne rapport.

Et tilsvarende spørgeskema er rundsendt til repræsentative medlemmer af 3F². Resultaterne af de to undersøgelser forventes formidlet samlet i et engelsksproget videnskabeligt tidsskrift i løbet af 2020 i samarbejde med NFA.

5. Kilder

1. Sundhedsstyrelsen. Danskernes sundhed 2017. <http://www.danskernessundhed.dk/>.
2. Stochkendahl MJ, Odbjerg MD. Helbred og arbejdsmiljø. Resultater af en spørgeskemaundersøgelse. Fagligt fælles forbund 3F. Odense, Syddansk Universitet., 2020.
3. Jensen HAR, Johannesen CK, Allesøe K, Davidsen M. Sundhedstilstanden blandt FOA-medlemmer 2017 – og udviklingen siden 2010. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, 2019.
4. Lagersted-Olsen J, Bay H, Jorgensen MB, et al. Low back pain patterns over one year among 842 workers in the DPhacto study and predictors for chronicity based on repetitive measurements. *BMC musculoskeletal disorders* 2016;17(1):453.
5. Gupta N, Wahlin-Jacobsen CD, Abildgaard JS, et al. Effectiveness of a participatory physical and psychosocial intervention to balance the demands and resources of industrial workers: A cluster-randomized controlled trial. *Scand J Work Environ Health* 2018;44(1):58-68.
6. Jorgensen MB, Faber A, Hansen JV, et al. Effects on musculoskeletal pain, work ability and sickness absence in a 1-year randomised controlled trial among cleaners. *BMC public health* 2011;11:840.